«ВАХТ КӘЛӘР, ҺЕЈКӘЛ ЈАПАРЛАР НАМЫНА»

АББАС СӘҺҺӘТ

КИРОВ адына Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Тибби Паразитолокија вә Тропик Тәбабәт Институтунун тәшәббүсү илә Азәрбајҹан халгынын бөјүк оглу, унудулмаз шаир, һәким, тәрҹүмәчи вә педагог Аббас Сәһһәтин анадан олмасынын 100 иллијинә һәср едилмиш «Тәбабәт вә поезија» мәчлиси кечирилмишдир. Зәнкин чај суфрәси әтрафында әјләшән мәчлис иштиракчылары — көркәмли әдибләр, шаирләр, әдәбијјатшунаслар, тарихчиләр, елм вә мәдәнијјәт хадимләри, һәкимләр, мүәллимләр, ичтәсәнәт ишчиләри, сәнәткарын јахын гоһумлары, тәләбәләр, поезија һәвәскарлары, әввәлчә «Аббас Сәһһәтин һәјат вә фәалијјәти» мөвзусунда филоложи елмләр доктору Әзиз Мирәһмәдовун вә «Аббас Сәһһәт бир һәким кими» мөвзусунда институт директору, тибб елмләри доктору Ризван Чавадовун мә'рузәләрини динләмишләр.

Сонра чыхышлар башланмышдыр.

Тибб елмләри доктору, әмәкдар елм-хадими Мөһмәдәмин Әфәндијев, гочаман мүәллим, Сосиалист Әмәји Гәһрәманы Зәрбәли Сәмәдов, адлы-санлы нефтчи, Сосиалист Әмәји Гәһрәманы Зәки Шүкүров, һәким-шаир Әлиһеҹәр Гәмбәров, јазычы, шаир вә әдәбијјатшунаслардан Мирварид Дилбази, Мирзә Ибраһимов, Гасым Гасымзадә, Әзизә Чәфәрзадә, Бәхтијар Ваһабзадә, Аббас Заманов, Рәсул Рза, Јусиф Әзимзадә, Әкрәм Чәфәр, алимләрдән Фуад Ибраһимбәјов, Чүмшүд Зүлфүгарлы, Ирамин Исајев, Фирудин Көчәрли, Имам Мустафајев, кијевли гонаг Владимир Книзбург, Пүстә ханым Јүзбашиској, һәким Гәни Һүсејнов, шаирин гардашы оглу тибб елмләри доктору, профессор Меһди Меһдијев көстәрмишләр ки, Аббас Сәһһәтин һәјат вә фәалијјәти, истәр бәдии сөз устасы кими, истәрсә халгын сағламлығыны фәдакарлыгла горујан тәчрүбәли тибб хадими кими, нәсилләрә өрнәкдир. Аббас Сәһһәт өз дөврүнүн, өз зәманәсинин узагкөрән габагчыл адамы, маариф вә тәбабәтин көркәмли нümајәндәси, оригинал ше'рләр мүәллифи вә исте'дадлы тәрҹүмәчи иди. Онун бүтүн фәалијјәти өмрү боју халгын вә вәтәнин кәләчәк сәадәти уғрунда мübаризәдә кечмиш, буна көрә дә тәдбирләри дәрин мәһәббәтини вә һөрмәтини газанмышдыр. Аббас Сәһһәтин һәм јашлылар, һәм дә ушаглар үчүн јаздығы мүхтәлиф ше'рләр, нәғмәләр инди дә дилләр әзбәридир. Рус, Аврона, Орта Асија вә Гафгаз халгларынын әдәбијјатларындан етдији тәрҹүмәләр Аббас Сәһһәтин һәртәрәфли јарадычылыг имканларына, кениш дүнјакөрүшүнә вә өзүнәмәхсус јарадычылыг исте'дадына малик бир сәнәткар кими көзләримиз гаршысында чанландырыр. Онун Пушкиндән, Лермонтовдан, Горкидән вә башга классикләрдән едә тәрҹүмәләри вар ки, бу күн дә бәдии ифадәлилији, ахычылығы, образлылығы илә охучулары, мүтәхәссисләри һејран гоју р. Аббас Сәһһәт башга халгларын әдәбијјатларыны өз халгына танытмагла, бу әдәбијјатларын нümунәләрини ана дилинә чевирмәклә халғымызын ümуми инкишафына көмәк етмиш, онун әдәбијјатыны вә мәдәнијјәтини даһа да зәнкинләшдирмишдир.

Аббас Сәһһәтин тәбабәт саһәсиндәки хидмәтләри дә бөјүк тәгдирә вә даһа кениш, даһа дәрин тәдгигата лајигдир. Ümумијјәтлә, гүдрәтли сәнәткарын һәм бәдии јарадычылыг, һәм дә һәкимлик саһәләриндә көстәрдији фәалијјәт поезија илә тәбабәт арасындакы мә'нәви јахынлығын көзәл нümунәси кими гијмәтләндирилә биләр. Поезијанын да, тәбабәт елминин дә әсас илһамвериҹи мәнбәји, әсас мәгсәди — инсандыр, онун варлығы, дахили аләми, мә'нәвијјаты, һиссиҹ, дүшүнҹәләридир. Гәләм саһиби илә бир сырада һәким дә инсанларын дајмы јол јолчусу, јахын һәмдәми вә сирдашыдыр. Инсан һәјатыны вә фәалијјәтини бунларсыз тәсәввүрә кәтирмәк чәтиндир. Аббас Сәһһәт, дәрин зәка вә јүксәк мәдәнијјәт, исте'дад вә бачарыг саһиби кими чәмијјәт гаршысында, халг гаршысында өз борчуну, вәзифәсини мәһз бу бахымдан чох јахшы дәрк едирди. О, халғынын угрунда чанындан кечмәјә һазыр олан бир шәхсијјәт, бир вәтәндаш иди. Чох гыса өмүр сүрмүш Аббас Сәһһәт, «мә'лум олдуғу үзрә, јаталаг хәстәлијинә гаршы фәдакарлыгла мübаризә апарыб, инсанлары фәлакәтдән гуртараркән хәстәләнмиш вә мübаризә мејданында горхмаз бир дөјүшчү кими көзләрини әбәдилик јуммушдур.

Аббас Сәһһәт тәмиз вә пак үрәкли инсан, гајғыкеш дост вә јолдаш, нümунәви анлә башчысы олмушдур. Хәстәләри пулсуз вә тәмәнасыз муаличә етмәси, һеч кәси ганысындан ümидсиз гајтармамасы, көмәји етинјачы оланлара әл тутмасы, гоһумлары, јахын һәмкарлары вә тәләм јолдашлары илә сәмими мүнасибәти буна парлаг сübутдур. Аббас Сәһһәт даһи сәнәткарымыз Сабири дүнјалар гәдәр севирди. Буна көрәдир ки, бөјүк шаирин өлүмү ону гәлбән сарсытмыш, һәтта илләр кечәндән сонра белә бу итки иткидән алдығы јара сағалмамышды. Бунунла јанашы, Аббас Сәһһәт кәләчәјә инамла, ümидлә бахмағы бачармыш вә Сабирә абидә гојулачағыны, онун әбәди олараг үрәкләрдә јашајачағыны «Вахт кәләр, һеҹкәл јапарлар намына» кими ше'рләриндә хәбәр вермишди.

Заман Аббас Сәһһәтин бу узагкөрәнлијини сübута јетирди. Нәинки Сабир вә башга мübариз, фәдакар сәнәткарларымыз, онларла бирликдә Аббас Сәһһәт өзү дә Совет һакимијјәти илләриндә даһа да шөһрәтләнмиш, әбәдијјәтә говушмушлар. Әдәбијјатымызын, мәдәнијјәт, маариф вә елмимизин инкишафына, сәнәткарларымызын јарадычылығынын һәртәрәфли тәрәггисинә, классикләримизин хатирәсининләјагәтлә јад едилмәсинә партија вә һөкумәтимизин көстәрдији аталыг гајғысы Азәрбајчан Коммунист Партијасы Мәркәзи Комитәсинин вә республика һөкумәтинин Аббас Сәһһәтин анадан олмасынын 100 иллијини кечирмәк һаггында кәрарда өз бариз ифадәсини тапмышдыр...

Бир нечә саат давам едән јубилеј мәчлисиндә Бакынын Гырмызы Әмәк Бајрағы ордени ілә 190 нөмрәли мәктәбинин шагирдләри сәнәткарын ше'рләриндән нümунәләр охумушлар. Республиканын көркәмли мүғәнниләри, Азәрбајчан ССР халг артистләри Шөвкәт Әләкбәровун вә Өбүлфәт Әлијевин, һәмчинин әмәкдар артист Нәвтон Григоријанын, мүғәнниләрдән Сәмајә Һүсејнованын, Чанәли Әкбәровун вә башга мусигичиләрин консерт нөмрәләри Аббас Сәһһәтин хатирәсинә һәср олунмуш мәчлиси даһа да рөвнәгләндирмишдир.

Мәчлис иштиракчылары институт коллективинә бу көзәл тәшәббүс үчүн өз тәшәккүр вә minnәтдарлыгларыны билдирмишләр.

* * *

НИЗАМИ адына Азәрбајчан Дөвләт Әдәбијјат музејиндә Аббас Сәһһәтин һәјат вә јарадычылығына әкс етдирән сәккиз лөвһәдән ибарәт сәрки назырланыб.

«Аббас Сәһһәт» сәркисиндә музејин фондунда мühафизә едилән надир фото-шәкилләрдән, тәсвири сәнәт әсәрләриндән, әлјазмаларындан, автографлардан кениш истифадә олунмушдур. Лөвһәләрдә мөвзу әјани васитәләрлә кениш ишыгландырылмышдыр. А. Сәһһәтин мүхтәлиф илләрдә чәкилмиш фотолары ајры-ајры лөвһәләр арасында хронолоҹи шәкилдә бөлүшдүрүлүр.

«Мәсәлән — тәрҹүмеҹиналымдыр»—шаирин илк лөвһәдә бөјүк һәрфләрлә јазылмыш бу мисрасы сәркинин ümуми мәзмунуну мүәјјәнләшдирир.

Сәһһәтин јарадычылығын да вәтәнпәрвәрлик, вәтәнин тәрәггисинә хүсуси јер тутур. Сәркинин бу лөвһәсиндә Шамахы шәһәринин XIX әсрин сону, XX әсрин әввәлләриндә чәкилмиш фотосу верилмишдир. Шаирин вәтән һаггында мәшһур мисралары лөвһәнин тә'сир күчүнү даһа да артырыр.

Сәркинин икинчи лөвһәсиндә рәссам Н. Гасымовун «А. Сәһһәт М. Ә. Сабир, М. Һади, А. Ә. Нәсеһ вә М. Тәрраһ илә» шәклинин репродуксијасы јерләшдирилмишдир. Бунунла јанашы шаирин Ф. Көчәрлијә мәктубундан парча верилмишдир:

Бир заман Нәсеһ Тәрраһ
илә Сабир, бәндә,
Јашајырдыг һамымыз
гәфләт илә фәрхәндә.
...О нәришан јухудан сәс
бизи бидар етдин,
Доғру, дүз јолда
чалышмаглыға вадар
етдин.

А. Сәһһәт Бакы илә, Нефт сәнајеинин о заманкы мәнзәрәси илә, фәһләләрин агыр күзәраны илә јахшы таныш иди.

XX әсрин әввәлләриндә Бакы шәһәринин көрүнүшү, А. Сәһһәтин әсәрләринин илк нәшрләриндән («Түрк әдәбијјаты», «Мүнтәхәбат», «Сыныг саз» вә сair) нümунәләр үчүнчү лөвһәнин материалларындандыр.

Сәһһәт ше'ринин әсас мәфкурә истигамәтини көстәрән, мübаризәлијә, сәнәти һәјатла, күндәлик һадисәләрлә бағламаға чағыран ашағыдакы мисралар дөрдүнчү лөвһә үчүн ümуми сәчијјә дашыјыр.

Фикримиз тәрбијә-
милләтдир,
Гәсдимиз милләтә бир
хидмәтдир,
...Јох, кәрәк биз кечә-
күндүз чалышаг,
Дүрлу-дүрлү зәһәмата
алышаг,

Шаирин чыхыш етдији гәзет вә журналларын адлары, А. Шаигә, Ч. Чәбрајылбәјлијә мәктубларынын фото-сүрәтләри һәмин лөвһәдә әксини тапмышдыр.

А. Сәһһәт Азәрбајчан әдәбијјаты тарихиндә тәрҹүмәчи шаир кими дә мәшһурдур. О, тәрҹүмәчилијә бөјүк әһәмијјәт верирди. Шаирин нәзәринчә тәрҹүмә мәфкурә ишидир; халгларын мәдәни тәрәггисинә фајдалы тә'сир көстәрән ән тутарлы васитәләрдәндир. Маарифпәрвәр шаир башга халгларын габагчыл әдәби нümунәләриндән, заманын сәвијјәсиндә дуран әсәрләриндән фајдаланмағы, өјрәнмәји лазым билирди: «...Биз нә үчүн авропалыларын асарыны өз лисанымыза тәрҹүмә етмәјәк? ...Елм һәр кәс јиҹәләнмәк истәјирсә, онундур... Бу мәтләб мәни вадар етди ки, Гәрб әдәбијјатындан бәгдәри-гүввә өз дилимизә тәрҹүмә етмәклә әһалимизи онларын асарына ашна едим...» Беләликлә, А. Сәһһәт өз сәләфләринин ишини давам етдирмәклә, Азәрбајчанда пешәкар тәрҹүмәчилијин әсасыны гојмушдур.

Сәһбәт Сәһһәтин Авропа шаирләриндән Жан Рамо, Һөте, А. Мүссе, М. Һартман, рус әдибләриндән Пушкин, Лермонтов, Крылов, Л. Н. Толстој, Горки, гоншу халгларын јазычыларындан Бараташвили, Туманјан, Абелјан, Сатурјандан вә башгаларындан етдији тәрҹүмәләрдән кедир. Шаир 1909-чу илдә бөјүк һөнд шаири Ө. Х. Дәһләвинин «Оглума нәсиһәт» адлы бир ше'ринин дә тәрҹүмә етмишдир.

Бешинчи лөвһәдә адларыны чәкдијимиз классикләрин фото-портретләри илә јанашы А. Сәһһәтин тәрҹүмәләриндән дә нümунәләр верилир.

Сәркинин сон лөвһәләриндән бириндә А. Сәһһәтин әсәрләринин мүхтәлиф нәшрләриндән, шаирин јарадычылығындан бәһс едән мәгалә вә монографијалардан сәһбәт ачылыр. Халг шаири С. Вургунун «Сәһһәт реалист һәјат лөвһәләрини бөјүк сәнәткар кими тәсвир едир. О, шаир-рәссамдыр» сөзләри һәмин лөвһәдә хүсуси нәзәрә чатдырылыр.

Сон лөвһәдә А. Сәһһәтин адыны әбәдиләшдирмәк үчүн халғымызын көрдүјү ишләрдән, онун арзуларынын давамчылары олан тәләбәләриндән бәһс едилир.

«Аббас Сәһһәт» сәркиси музејин бәдии тәртибат шө'бәсиндә нәфис шәкилдә һазырланмышдыр.

А. Сәһһәтин һәјат вә јарадычылығы һаггында долгун тәсәввүр јарадан сәрки јубилеј өрәфәсиндә кениш тамашачы күтләсинин истифадәсинә верилә чәкдир.

С. МӘЛИКОВА,
Низами музејинин елми әмәкдашы.

* * *

САБУНЧУДАКЫ В. И. Ленин адына мәдәнијјәт сарајынын халг театры (режиссору республиканын гочаман актјору Әлимран Ширванскидир) рајонун 29 нөмрәли јатагханасында нефтчиләр үчүн Аббас Сәһһәтин анадан олмасынын 100 иллијинә һәср олунмуш әдәби кечә кечирмишдир.

Кечәдә шаирин бир пәрдәлик «Бир јетимин хошбәхтлији» адлы пјеси кәнч һәвәскарларын иштиракы илә тамашаја гојулмушдур. А. Сәһһәтин «Ата вә оғул», «Вәтәнимдир, вәтәнимдир, вәтәним», «Тәнбәл», «Бағча», «Боз кечи» вә башга ше'рләри охунмушдур.

Нефтчи тамашачылар Ленин адына мәдәнијјәт сарајынын бу көзәл тәшәббүсүндән разы галдыгларыны билдирмишләр.

Белә әдәби кечәләр һәмчинин бу јахын күнләрдә рајонун башга јатагханаларында, кечә санаторијасында, Забратда вә Разин адына тәсәбәдә дә кечириләчәкдир.

Кечәнин икинчи һиссәсиндә нефтчиләр үчүн С. Ахундовун «Алов» адлы пјеси дә көстәрилмишдир.

О. ЧҮМӘЗАДӘ

* * *

КҮРДӘМИР зәһмәткешләри Аббас Сәһһәтин 100 иллији илә әлагадар әдәби кечә кечирмишләр. Кечәни рајон партија комитәсинин икинчи катиби Сона Султанова ачды.

Рајон маариф шө'бәсинин мүдири Вагиф Һачијев Аббас Сәһһәтин һәјат вә фәалијјәти һаггында данышды. Аббас Сәһһәт вә тәбәәт мөвзусунда әдәбијјат мүәллими Ваһид Мәммәдов чыхыш етди. Сонра Арзу Әнизова вә Ашыг Әһмәдин чыхышлары динләнилди.

Көрүшдә шаирләрдән Һүсејн Һүсејнзадә вә Сабир Рүстәмханлы да иштирак едирдиләр. Онлар бөјүк маарифпәрвәр шаир һаггында данышдылар, өз јени ше'рләрини охудулар.